

European Center for
Not-for-Profit Law

Забезпечення доступу до фінансових послуг для ОГС

Практичні рекомендації

Вступ

Організації громадянського суспільства (ОГС) часто стикаються з труднощами в отриманні доступу до фінансових послуг у банках чи інших фінансових установах. З попередніх [досліджень](#) ми знаємо, що такі фінансові труднощі мають комплексний та багатофакторний характер. Вони можуть бути обумовлені **відсутністю регуляторної підтримки та рекомендацій для фінансових установ та ОГС**, що підкреслює проблему **відсутності стимулів** для осмисленого вирішення проблеми. Вони також є результатом **нестачі знань** у фінансових установ про те, як ОГС діють на практиці і чим ця діяльність відрізняється від діяльності приватних компаній.

Мета цих практичних рекомендацій – надати ОГС **засноване на досвіді уявлення** про практику профілювання та моніторингу ризиків клієнтів у фінансових установах, зокрема, в банках. Ми також надаємо **рекомендації** щодо роботи в часто непрозорій та складній системі на основі поточної та конкретної практики фінансових установ, не аналізуючи, чи вона повністю відповідає міжнародним заходам для боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму (БВГ/ФТ) або міжнародним стандартам у галузі прав людини та гуманітарного права. З точки зору ОГС, вкрай важливо розуміти, розгрупувати та знати задалегідь, що очікується чи потрібно в цьому контексті, з метою сприяння більшому порозумінню та діалогу між сектором ОГС та фінансовими установами. Також важливо, щоб донори та спонсори усвідомлювали труднощі у виконанні певних дій (наприклад, відкриття окремого банківського рахунку ОГС) та надавали підтримку громадянському суспільству, щоб воно могло зорієнтуватися в обтяжливих фінансових вимогах.

Глосарій

Перевірка клієнта: збір ідентифікаційної інформації для підтвердження особи клієнта та більш точної оцінки рівня його ризику.¹

Фінансова установа: будь-яка фізична або юридична особа, яка здійснює як суб'єкт господарювання одну або кілька видів діяльності або операцій для клієнта або від його імені, наприклад, прийом депозитів та інших коштів, що підлягають поверненню, від населення, надання грошей в борг або надання послуг з переказу цінностей, випуск та управління платіжними засобами, тощо².

Супровід нових клієнтів: процес, під час якого клієнт встановлює відносини з банком та надає банку всю необхідну інформацію для відкриття рахунку.³

¹ <https://complyadvantage.com/insights/cdd-customer-due-diligence/>

² <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>

³ <https://www.elixirr.com/2016/11/customer-onboarding-banking/>

Впливовий політичний діяч: особи, яким було довірено виконання важливих державних функцій, наприклад глави держав або урядів, високопоставлені політики, вищі урядовці, посадові особи судових органів або військові посадові особи, високопосадовці державних корпорацій, важливі посадові особи політичних партій.⁴

1. Яким є процес залучення нового клієнта фінансовою установою?

- ОГС підлягають процедурі перевірки клієнта (ПК) з урахуванням стандартів ФАТФ (Міжнародна група з протидії відмиванню брудних грошей).
- ПК проводиться щодо всіх фізичних та юридичних осіб, які відкривають рахунок або мають ділові відносини з фінансовою установою (банком), а не лише ОГС.
- Фінансові установи вивчають, обговорюють з

Перегляньте відеоролик ECNL про питання доступу до фінансових тут:
<https://youtu.be/p3xcoGX3PcQ>

клієнтом та визначають очікувані операції та дії своїх клієнтів до відкриття рахунку. Це все відбувається в межах супроводу нових клієнтів, тобто процесу їхнього залучення.

- У процесі супроводу нового клієнта-ОГС фінансові установи збирають інформацію, щоб переконатися, що потенційний клієнт-ОГС має належне внутрішнє управління, системи та фінансовий контроль.
- Нижче наведено документи, які зазвичай просять надати для перевірки структури управління та контролю клієнтів:
 - Реєстрація юридичної особи
 - Правова структура та структура управління
 - Статути
 - Форма CRS/FATCA (FATCA – Закон про податкову звітність за іноземними рахунками – це закон, який запобігає ухилянню від сплати податків громадянами США. CRS – Єдиний стандарт звітності – це міжнародний аналог FATCA за межами США)
 - Завірена копія посвідчення особи (законного представника)
 - Якщо можливо, річний звіт
 - Докази перевірки та/або підтвердження відповідною благодійною комісією або регулятором (якщо застосовно)
 - Щорічна (не на початку року, а після його завершення) звітність, яка пройшла аудит
 - Свідоцтво від реєстраційного органу, що підтверджує ППБ членів правління та/або засновників ОГС
 - Відсутність судимості для засновників/членів правління та/або заява, що підтверджує відсутність судимостей

⁴<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>

- Фінансові установи створюють профіль діяльності та ризику своїх клієнтів. Для цього вони зазвичай ставлять такі запитання:
 - Чому ви відкриваєте рахунок у цій юрисдикції? Чи логічно, раціонально і чи реалістично вам відкривати його тут?
 - Якими є очікувані вхідні та вихідні грошові потоки?
 - Які операції та інші дії очікуються за рахунком, який ви бажаєте відкрити?
 - Якою є ваша діяльність, у якому секторі ви працюєте і з якими країнами маєте справу?
 - Чи є ви впливовим політичним діячем (ВПД), чи пов'язані ви з ВПД?
 - Чи здійснюються операції у зв'язку з країною з високим рівнем ризику, як визначено нашою юрисдикцією, нашою організацією та/або ФАТФ?
 - Яким є очікуваний оборот за рахунком (валюти, продуктів та послуг, пожертвуваль)?
- Крім того, ОГС, як і будь-які інші клієнти, постійно перевіряються на наявність несприятливої інформації в ЗМІ, а також цільових фінансових санкцій (включаючи складені на комерційній основі санкційні списки, списки осіб з високим ризиком тощо). Ці комерційні бази даних можуть містити помилкову або неперевірену інформацію, яка в кінцевому підсумку може стати основою для прийняття рішень щодо (не)прийнятних профілів ризиків клієнтів.
- Розглядаються різні критерії ризику, пов'язані з ризиком клієнта, такі як тип клієнта (фізична або юридична особа), господарська діяльність, походження коштів, реальний та/або передбачуваний обсяг операцій, національність та місце проживання.
- Завершальний етап – присвоєння клієнту профілю ризику, який стане підґрунтям для постійного моніторингу. Фінансові установи використовують міжнародні рекомендації, присвоюючи кожній групі клієнтів різний рівень ризику відмивання грошей або фінансування тероризму, зіставляючи його з їхньою власною «схильністю до ризику».

2. Що вважається підозрілою діяльністю чи операціями з точки зору фінансової установи?

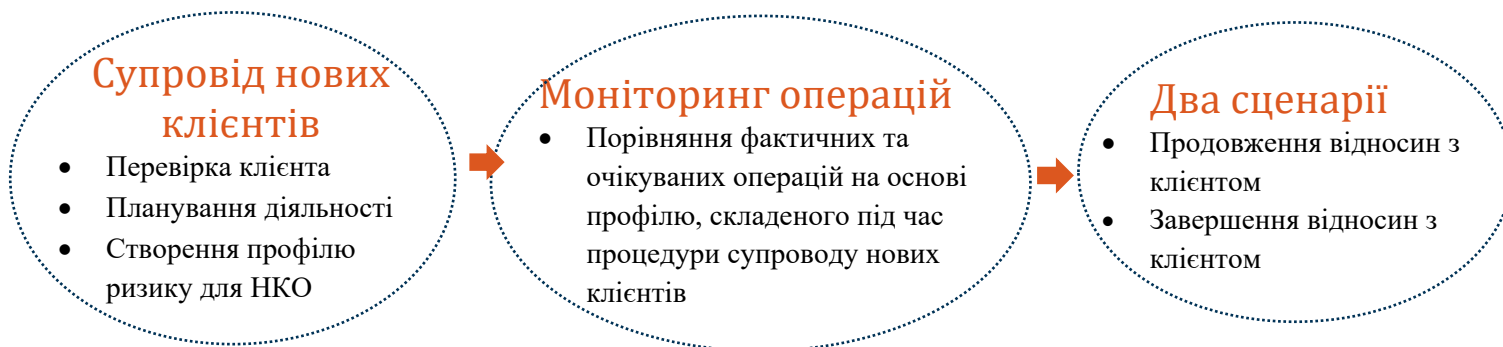
- Фінансові установи зобов'язані ретельно перевіряти операції, які здійснюються протягом усього періоду відносин зі своїми клієнтами. Цей процес називається моніторингом операцій.
- У ході моніторингу операцій ОГС фінансові установи порівнюють фактичні операції з операціями, очікуваними/наміченими/профільованими клієнтом у процесі супроводу нового клієнта, ґрунтуючись на інформації, отриманій шляхом постановки вищезазначених запитань. *Діяльність має відповідати профілю клієнта, інакше це свідчитиме про наявність тривожних моментів.*
- Все, що не відповідає характеру, що не відповідає профілю, свідчить про наявність тривожних моментів. Потім фінансовим установам доводиться з'ясувати причини розбіжностей між очікуваними та фактичними операціями, що забирає час та ресурси фінансових установ, а також ОГС.

- **Приклади типових тривожних моментів для будь-якого клієнта:**
 - пересилання грошей у регіони/країни, які ОГС не вказали як місце своєї діяльності;
 - отримання дивних сум грошей із дивних або невідомих джерел;
 - зняття та внесення готівки;
 - отримання дивних сум;
 - походження або призначення грошових коштів незрозумілі або невідомі;
 - операція була проведена з (іноземним) контрагентом, якого неможливо належним чином перевірити за допомогою інструментів перевірки третьої особи або відкритих джерел;
 - операція була проведена з контрагентом, який у ЗМІ отримав негативний розголос;
 - заява клієнта про операцію є незрозумілою і не може бути достатнім чином підтверджена документально;
 - незвичайна частота та/або обсяг операцій;
 - операції з країнами з високим рівнем ризику;
 - операції з клієнтами та/або країнами, що перебувають під санкціями;
 - операції з впливовим політичним діячем (ВПД);
 - нехарактерні транскордонні платежі;
 - усім відомі слова, які відповідають заздалегідь визначеним термінам, що вказують на підозрілу діяльність, як-от іслам, джихад тощо.
 - Мета пожертви не відповідає сфері діяльності НКО.

- **Інші тривожні моменти, які розглядаються для сектору ОГС:**
 - ОГС використовує краудфандинг і соціальні мережі для збору пожертвувань, а потім вона зникає з мережі або закривається;
 - Незвичайна особливість рахунку ОГС – ознаки незрозумілого збільшення депозитів та операційної діяльності;
 - ОГС не може відзвітувати про остаточне використання всіх своїх коштів/ресурсів;
 - ОГС використовує невідповідно складні банківські механізми або фінансові мережі для своїх операцій, особливо за кордоном;
 - ОГС або представники ОГС використовують сфальсифіковану або суперечливу документацію;
 - Несподівана відсутність внесків від донорів, що перебувають у країні;
 - ОГС має мало персоналу або зовсім не має персоналу, а також обмежену фізичну присутність або її відсутність, що суперечить її заявленим цілям та масштабам фінансової діяльності;
 - Кошти ОГС змішано з особистими/приватними або комерційними коштами.

- Розслідування, яке було розпочато у зв'язку з наявністю тривожних моментів, включає перегляд внутрішніх документів з метою дізнатися про будь-які попередні оцінки ризиків та операції ОГС, про які, можливо, повідомлялося всередині організації в минулому.
- Після проведення первинного аналізу аналітик може вирішити, що слід розпочати процедуру роботи з клієнтом: менеджер по роботі з клієнтами або особа або підрозділ, відповідальний за клієнта, повинні звернутися до ОГС і попросити надати роз'яснення.

- Підготовка звіту про (не)прийнятність ризиків клієнта значною мірою залежить від досвіду та суб'єктивності конкретного аналітика.
- Крім того, постійний моніторинг включає перевірку клієнтів на предмет включення до санкційних списків та списків ВПД, а також на наявність негативного розголосу про окремих осіб або ОГС у ЗМІ.
- Зовнішні постачальники пропонують великим фінансовим установам послуги «скринінгу негативного розголосу в ЗМІ» (який також називається «моніторингом негативної інформації в ЗМІ»), який визначається як «будь-який вид несприятливої інформації в широкому спектрі джерел новин – як у «традиційних» ЗМІ, так і в неструктурованих джерелах».
- Існує також програмне забезпечення для моніторингу соціальних мереж, яке дає змогу включити діяльність у соціальних мережах у процес моніторингу.
- На підставі відгуків клієнтів фінансові установи можуть приймати різні рішення щодо безпеки.
 - Вони можуть дійти згоди з клієнтом після того, як йому будуть поставлені запитання та після отримання відповідей від клієнта. У багатьох випадках жодних дій вживати не можна або не потрібно, або установа може змінити профіль ризику клієнта та розпочати посилений моніторинг.
 - Однак фінансова установа може вирішити, що профіль ризику клієнта є неприйнятним, і клієнта слід «виключити», а рахунок закрити.

3. Як вирішити проблеми на практичному рівні, щоб зробити процес менш болісним

Низка типових «тривожних моментів» для фінансової установи є звичною, типовою діяльністю або ситуацією з практики НКО та діяльності ОГС. Отримання дивних сум від різних донорів, операції з новими країнами у зв'язку з новими затвердженими проектами (не вказаними під час початкової розмови в межах процедури супроводу нових клієнтів), менша кількість фізичного персоналу, ніж очікувалося (наприклад, через велику кількість волонтерів на місцях), операції з країнами з високим ризиком (де потрібна допомога та послуги), онлайн-краудфандинг, відсутність донорів у країні-резиденті – все це є поширеними ситуаціями у сфері громадянського суспільства, які проте виглядають ризикованим з точки зору фінансів та бізнесу.

Дізнайтеся
більше інформації в
Навчальному центрі ECNL:
<https://learningcenter.ecnl.org/>

У країнах, де це можливо, необхідно сприяти стратегічному діалогу між ОГС, банківськими асоціаціями, органами влади для спільного вирішення проблем, пов'язаних з цією банківською практикою, та пошуку спільного знаменника щодо вимог, які забезпечують дотримання наглядової діяльності банківських структур, але не перешкоджають законній роботі ОГС.

На додаток до посиленої просвітницької та пропагандистської роботи серед регуляторних органів та фінансових установ, **ось що ОГС можуть зробити на практиці, щоб вирішити деякі з цих проблем:**

- а) Спочатку вивчити вимоги фінансової установи та приходити в установу, знаючи, що у них є вся (або більшість) необхідної інформації.
- б) Надавати достатню інформацію під час процедури *супроводу нових клієнтів*, бути максимально відкритими та прозорими щодо джерел фінансування та проектів, діяльності та місць роботи або можливих майбутніх труднощів.
- в) Запитувати фінансову установу про ризики, які вони враховують, зокрема, для клієнтів ОГС, що вони використовують як орієнтир для санкційного режиму (наприклад, які країни є країнами з високим ризиком для надсилання чи отримання фінансування) та інші рекомендації для клієнтів. Попросити письмову інструкцію, якщо вона є.
- г) Надавати фінансовій установі найновішу інформацію про діяльність ОГС, роботу, донорів, країни, в яких ОГС працює – принаймні раз на рік. Надіслати їм електронного листа з цією інформацією та попросити дані контактної особи.
- г) Якщо характер роботи або діяльності змінюється (починаються нові значні проекти, нові донори, нові країни з високим ризиком) або ОГС розпочинають операції з країнами, які потенційно перебувають у кризових зонах або зонах високого ризику (необхідно запитати фінансову установу, які країни є для них зонами підвищеного ризику), негайно повідомляти фінансову установу.
- д) Завжди заздалегідь повідомляти фінансову установу про здійснення операцій у/з країн із високим ризиком.
- е) Якщо вам потрібно вносити або знімати готівку у великих сумах або часто,

необхідно заздалегідь повідомити про це фінансову установу.

- є) Якщо у ЗМІ з'являється негативна інформація (негативний розголос) про вашу організацію, роботу, працівників, донорів або партнерів, необхідно повідомити про це фінансову установу та пояснити ситуацію, показавши, чому вона є неправдивою або була неправильно сприйнята.
- ж) Переконайтеся в наявності належної документації, яка може підтвердити та обґрунтувати всі операції. Необхідно заздалегідь домовитися з представником фінансової установи про те, яку додаткову інформацію вони приймуть для обґрунтування операції.
- з) Просити банки надати «тлумачення» або пояснення щодо підозрілих індикаторів або очікуваної поведінки клієнтів на основі профілю ризику НКО.

European Center for
Not-for-Profit Law

Європейський центр некомерційного права
5 Riviervismarkt, 2513 AM
The Hague, Netherlands (Гаага, Нідерланди)
www.ecnl.org
twitter.com/enablingNGOlaw

